

מועצה דתית – רבנות אזורית – מרום הגליל

הרב דוד אלבז

המשיב

בית דין צדק בני ברק – בראשות מרן הגאון
רבי ש.י. נסים קרליץ שליט"א

המשיב הפורמלי

לפני הנשיא סטיב אדלר, השופטת נילי ארד, השופטת ורדה וירט ליבנה
נציג עובדים מר אורי ינאי, נציג מעבידים מר יצחק דויטש

בשם המערער: עו"ד עדיאל גלס

בשם המשיב: עו"ד יצחק טיבי

פסק דין

השופטת ורדה וירט ליבנה

1. לפנינו ערעור על פסק דינו של בית הדין האזורי בנצרת (השופטת עידית איצקוביץ ונציגי הציבור מר גבעתי בן יוסף ומר ברט שמריהו; [עב 1027/08](#); [בש"א 1005/08](#)). בית הדין האזורי קיבל את בקשתו של המשיב (להלן – הרב אלבז) להורות על ביטול פסק בורר שניתן במסגרת הליך בוררות שניהלו הצדדים בפני המשיב הפורמלי (להלן – בית דין צדק בני ברק).

הרקע העובדתי

2. העובדות הצריכות לענייננו, אשר אינן שנויות במחלוקת הן אלו:
הרב אלבז הוא עובד המערער (להלן – המועצה הדתית) ומשמש כרב במושב עלמה החל מחודש אפריל 1996. מינויו של הרב אלבז אושר על ידי משרד הדתות, המועצה הדתית וועד המושב.
ביום 26.11.98 התקיימה ישיבה במועצה הדתית בה נכחו, בין היתר, מר דני סיידיא יו"ר המועצה הדתית, הרב אלבז וחברי ועד המושב. בסיכום הישיבה עליו חתמו כל הנכחים, נכתב כך:
"הרב דוד אלבז הביע את רצונו לסיים את עבודתו כרב הישוב עלמה.
כמו כן ביקש הרב שהישוב והמועצה הדתית ישלימו את התחייבותיהם כלפיו.

...

כל הכספים והפיצויים המגיעים לפי חוק ממשרד הדתות יועמדו לזכות הרב לפי בקשתו ובהתאם להתניות מצד משרד הדתות.

כמו כן, לא יהיו שום תביעות נוספות מצד הרב הן כלפי הישוב עלמה והן כלפי המועצה הדתית."

בפועל, לא עזב הרב אלבז את תפקידו במושב, וביום 20.10.02 כתב מר סיידיא "סיכום ישיבה" בעניינו של הרב בזו הלשון:

"...לאחר קיום דיון מעמיק סוכם על דעת כל הצדדים כדלהלן:

כל הצדדים יפעלו בהקדם ובצורה אינטנסיבית למצוא ישוב חילופי שבו יוכל הרב אלבז לכהן כרב הישוב, ובמידה ויהיו עיכובים כל שהם במציאת ישוב חילופי, ימשיך הרב אלבז לכהן כרב הישוב עלמה עד תאריך 30.06.03."

בחודש אוקטובר 2002 הפסיקה המועצה הדתית לשלם לרב אלבז תוספת שכר שהייתה משתלמת לו עד אז. בהתאם למכתב מיום 15.08.03 הודיע מר דני סיידיא לרב אלבז כי בתאריך 15.09.03 מסתיימת עבודתו בישוב עלמה כרב המושב.

במהלך שנת 2004 הופסק תשלום שכרו של הרב אלבז לחלוטין.

שטר הבוררות

3. הצדדים חתמו על שטר בוררות ביום ח' באדר תשס"ד (01.03.04) וכך נכתב בו:

"אנחנו החתומים מטה מקבלים עלינו לקיים ככל שיפסקו עלינו הרבנים הגאונים, הרב ש.י. נסים קרליץ שליט"א ו/או הרב איידלשטיין שליט"א ו/או הרב ברגר שליט"א, בדבר כל הסכסוכים שבינינו והתביעות שיש לכל אחד מאתנו הח"מ על חברו בענין המשכורת וכל הסכסוכים המסתעפים מהענין הנ"ל..." [ההדגשה הוספה – ו.ו.ל.]

יצוין, כי המועצה הדתית הגישה בבית משפט השלום תביעה כנגד הרב אלבז לפינוי דירתו במושב. לאור הסכסוך שנוצר בין הצדדים נוכח הפסקת תשלום השכר לרב פתחו הצדדים בהליכים בבית דין צדק בני ברק. בהליכים אלו לא היה הרב אלבז מיוצג.

ביום כ"ג בתמוז תשס"ד (13.07.04) ניתנה החלטת הבוררים, לפיה מאחר שלטענת הרב אלבז הסכים לסיים את עבודתו במושב בהתבסס על מידע מוטעה שנמסר לו, לפיו רוב תושבי המושב אינם מעוניינים בהמשך כהונתו, ומשנתברר לו שרוב הציבור מעוניינים בהמשך כהונתו, או אז החליט בית הדין למנות שני רבנים שאינם תושבי המושב שיבחנו את עמדת תושבי המושב – בעד או נגד המשך כהונתו של הרב אלבז.

ביום כ' באדר תשס"ו (20.03.06) הוציאו הבוררים החלטה שניתנה לאחר "בירור שנעשה על ידי בית הדין". החלטה זו מבטלת את החלטתם הקודמת של הבוררים, ולפיה:
"אי אפשר להמשיך במצב הקיים כשלישוב אין רב המתפקד בצורה מושלמת ומלאה... חובה על כל מי שבידו לסייע להעמיד הדת על תילה במושב בקיום שיעורי תורה וכו'. ועל תושבי המקום לנהוג כבוד ביתר שאת בכל מי שיבוא להורות ולהעמיד הדת על תילה במקום."

פסק הבוררות הראשון

4. ביום כ"ט בחשוון תשס"ז (20.11.06) קבעו הבוררים בפסק דין, כי חלק ניכר מהציבור במושב איננו נהנה מפעילות הרב בהרבצת תורה וחיזוק בענייני דת, ולפיכך על המועצה הדתית להשתדל להביא לישוב אישיות תורנית נוספת שתתרכז בהרבצת תורה. עוד נקבע, כי על הרב אלבז "להשתדל לעזוב מרצון את המושב ולנצל את כישוריו בהרמת קרן התורה במקומות אחרים". בסיומו של הפסק נקבע, כי במקרה שבחלוף שנה הסכסוך לא יבוא על פתרונו יחזרו הצדדים לדיון בבית הדין.

5. ואכן, משלא נפתר הסכסוך בין הצדדים, כעבור קרוב לשנה זימנו הבוררים את הרב אלבז ל"בירור דברים". בתגובה, כתב הרב אלבז שני מכתבים. במכתב הראשון, מיום ה' בחשוון תשס"ח (17.10.2007) ציין הרב אלבז כי המועצה הדתית אינה ממלאת אחר הוראות בית דין צדק בני ברק בדבר בחינת עמדת תושבי המושב באשר להמשך כהונתו, ובדבר הסרת התביעה שמתנהלת נגדו בבית משפט השלום בצפת. לפיכך, ביקש הרב אלבז לפטור אותו מהתייצבות לדיון עד שתוסר התביעה נגדו והמועצה תאשר שהיא מוכנה לקבל עליה את החלטות בית דין צדק בני ברק. במכתב השני, שנכתב ארבעה ימים לאחר מכן, ביום ט' בחשוון תשס"ח (21.10.2007) ביקש הרב אלבז מבית דין צדק בני ברק לא לדון בענייניו עד לאחר הבחירות במושב הואיל ועל פי החלטת רשם האגודות ועד המושב אינו רשאי לתפקד טרם בחירות ואין בסמכותו לשלוח נציג לדיון.

6. לאחר שנשלחו המכתבים הנ"ל, נקבע מועד חדש לדיון "בירור דברים" ליום 19.11.07. בעקבות כך פנה הרב אלבז לייעוץ משפטי, וביום 13.11.07 פנה לראשונה עו"ד טיבי, בא כוחו של הרב אלבז, לבוררים בבקשה להפסקת ההליכים או עיכובם ולביטול מועד הדיון בשל חוסר סמכות של בית דין צדק בני ברק להפסיק את עבודתו של הרב אלבז כרב המושב. כן נכתב כי "אנו סבורים כי אין אפשרות לקיים דיון בשתי ערכאות בו זמנית ובאותו ענין, קרי גם בפניכם וגם בבית משפט השלום בצפת שכן נוצר מצב שאין סופיות דיון". כן הודיע עו"ד טיבי כי הוא מייצג את הרב אלבז בהליכים המתנהלים נגדו. חרף האמור במכתב, נקבע דיון בפני הבוררים ליום 24.12.07.

7. בעקבות השתלשלות הדברים, שבו הצדדים לבית דין צדק בני ברק להמשיך דיון לפני הבוררים ביום ט"ו טבת תשס"ח (24.12.07). במהלך הדיון חזר עו"ד טיבי על טענותיו בדבר חוסר סמכות, אך טענות אלו נדחו על ידי הבוררים. בהחלטתם מאותו היום קבעו הבוררים כי שורש הויכוח בין הצדדים הוא התפטרותו של הרב אלבז ועיכוב המשכורת בגינה, כאשר חתימת הרב על שטר הבוררות מחייבת אותו על פי הלכה לקיים כל החלטה שתצא מבית הדין בנושא כהונתו ברבנות במושב עלמה, וזכותו של כל צד להביא עדים ומסמכים להוכיח את טענתו ובית הדין ישמע את העדים שלא במעמד הצדדים.

8. ביום 31.12.2007 שלח עו"ד טיבי מכתב נוסף לבית דין צדק בני ברק, בו הודיע כי: "אנו מגישים בקשה למתן

צו מניעה זמני לבית הדין האזורי לעבודה בנצרת להפסקתם ו/או ביטולם של ההליכים המתנהלים בביה"ד הנכבד בשל היעדר סמכות עניינית". לפיכך ביקש עו"ד טיבי לא לדון בעניינו של הרב אלבז ולא לקבוע מועד לדיון עד שתינתן הכרעה בבית הדין האזורי לעבודה בבקשה למתן צו מניעה זמני.

פסק הבוררות הסופי

9. ביום 1.1.08 הגיש הרב אלבז בקשה למתן צו מניעה זמני להפסקת ההליכים המתנהלים בפני בית דין צדק בני ברק בהיעדר סמכות עניינית.

יום לאחר מכן, ביום כ"ד טבת תשס"ח (02.01.08) הוציא בית דין צדק בני ברק מלפניו את פסק הבוררות הסופי אשר קבע בחלקו האופרטיבי כך:

"מאחר שהרב אלבז הסכים לעזוב מרצונו את מושב עלמה וטענתו שכאילו הסכמתו נבעה מחוסר מידע עדכני על אהדת התושבים אליו לא הוכחה ולפי המידע שמונח לפני בית הדין נראה שחלק הניכר מהציבור איננו נהנה מפעילות הרב כפי שהדבר בא לידי ביטוי בפסקי ביה"ד, אי לכך עפ"י ההלכה יש להתייחס להתפטרותו של הרב ולהסכמים שבאו עקבות כך כמעשה המחייב את הצדדים, ולכן על הרב אלבז לעזוב את המקום ותפקידו במושב עלמה.

מחובתינו לציין שמאחר שטענת חוסר הסמכות הועלתה בפנינו וביה"ד החליט בנושא כנ"ל בסעיף ז' שהרב אלבז מחויב עפ"י ההלכה לקיים את החלטות ביה"ד, לכן סבור ביה"ד שהנסיין לכפות על ביה"ד להפסיק את ההליכים שמתקיימים בפניו כדת וכדין עפ"י ההלכה, מעשה זה כשלעצמו הוא מעשה המנוגד להלכה ומעלה תהיות רבות על יכולתו של הרב אלבז לשמש כרב בישראל ולהוות דמות רוחנית לדוגמא".

כבר כאן יודגש, כי לא הובאו עדים ולא אפשרו לרב אלבז להביא ראיות בפני הבוררים. כמו כן, הרב אלבז לא היה מעורב ב"כירור" שבוצע בקרב תושבי המושב.

בין הצדדים הוסכם שלתביעתו של הרב אלבז בבית הדין האזורי יתווסף סעד לביטול פסק הבוררות הסופי, וכי המועצה הדתית לא תפעל למימוש החלטת הבוררים עד למתן פסק הדין בבית הדין האזורי.

פסק דינו של בית הדין האזורי

10. בית הדין האזורי בחן את הוראות [חוק בית הדין לעבודה, תשכ"ט – 1969](#) (להלן – [חוק בית הדין לעבודה](#)) הקובעות את סמכותו הייחודית לדון בתובענה שבין עובד למעביד שעילתה ביחסי עובד ומעביד וכן את הוראות [חוק הבוררות, תשכ"ח – 1968](#) (להלן - חוק הבוררות) המפרטות את העילות לביטול פסק בורר.

משלא הייתה מחלוקת על קיומם של יחסי עובד ומעביד בין הרב אלבז למועצה הדתית, קבע בית הדין האזורי בהתאם לדין ולהלכה הפסוקה כי השאלה אם היחסים שבין הצדדים הסתיימו בהתפטרות או בפיטורים – אינה שאלה ברת בוררות, מאחר והכרעה בשאלה זו נוגעת לזכויות קוגנטיות שנקבעו בחוק – כמו הזכות לפיצי"י פיטורים או הודעה מוקדמת – אשר לא ניתן להעבירן לבוררות.

כמו כן, בחן בית הדין האזורי האם חרגו הבוררים מסמכותם לפי הסכם הבוררות. משטר הבוררות עלה באופן ברור שהסכסוך שנמסר להכרעת בית דין צדק בני ברק היה בכל הנוגע ל"משכורות" הרב ו"כל הסכסוכים המסתעפים מהעניין". מהתנהלות העניינים בבוררות וההחלטות שניתנו נראה היה שהעניין הורחב וכלל גם את שאלת המשך העסקתו של הרב אלבז במושב עלמה. מאחר שהרב לא היה מיוצג בהליכים בבית דין צדק בני ברק עד לפנייתו של עו"ד טיבי לקראת סיום ההליכים בבוררות, קבע בית הדין האזורי כי אין לראות ברב כמי שהסכים בדרך של התנהגות להרחיב את היריעה באופן שתכלול גם עניינים שלא נקבעו מראש בשטר הבוררות, כשאלת המשך העסקתו במושב.

לאור דברים אלו, קבע בית הדין האזורי כי תביעתו של הרב אלבז מתקבלת באופן שנקבע שפסק הבוררים ניתן תוך חריגה מסמכות, ודינו להתבטל.

הערעור

11. בערעור מבקש בא כוח המועצה הדתית שנקבע כי הליך הבוררות ופסק הבוררים הסופי ניתן בהתאם לסמכות שהוסכם עליה בשטר הבוררות, מבלי שהרב חלק על סמכות זו לאורך כל ההליך, כמו גם על הסמכות להכריע בעניין הפסקת עבודתו במושב. יתירה מזאת, הרב אלבז יזם את הליך הבוררות, כיבד את החלטותיהם של הבוררים ואף ביקש במסגרת תביעתו "לאשר את המשך כהונתו כרב המקום..."

המועצה הדתית מציינת, כי עניין תשלום המשכורות לרב אלבז נפתר עד מהרה והרב קיבל את כל משכורתיו על סמך החלטות הבוררים. לפיכך, העובדה שהרב בחר להעלות את הטיעון לעניין חוסר הסמכות בסמוך לפני שניתן

הפסק אינה אמורה לסייע לו ואינה הופכת אותו לתם לב. כמו כן, מבקשת המועצה הדתית כי ניתן דעתנו לכך, שהרב היה מיוצג על ידי עו"ד טיבי בתביעה שהוגשה כנגדו בבית משפט השלום, וזה ידע על הליך הבוררות המתנהל בעניינו של הרב. לפיכך לא ניתן לומר שהרב אלבז לא קיבל ייעוץ משפטי. עוד טוענת המועצה הדתית, כי בבוררות לא התעוררה כלל שאלה המוגעת לזכויות קוגנטיות של הרב אלבז, מאחר שהיא מצידה הצהירה כי בכל מקרה תשלם לו פיצויי פיטורים. זאת, כמו גם גישתם של בתי הדין לעבודה לפיה יש לכבד את רצון הצדדים לברר את עניינם בבוררות, ראוי להוביל למסקנה שיש לבטל את פסק דינו של בית הדין האזורי ולקבל את הערעור.

12. מנגד, תומך בא כוחו של הרב אלבז בפסיקתו של בית הדין האזורי, לפיה הכרעת הבוררים לא הייתה בגדר סמכותו, אלא בסמכותו הייחודית של בתי הדין לעבודה. סוגיית המשך העסקתו של הרב אלבז או פיטוריו היא סוגיה שכלל לא הוזכרה בשטר הבוררים והיא מאותם נושאים המוגעים לזכויות קוגנטיות שאינם ברי בורות. הרחבת היריעה בפני הבוררים נעשתה ללא סמכות וללא הסכמה, ומבלי שהצדדים חתמו על שטר בורות חדש. לטענת הרב אלבז, עוד בטרם היה מיוצג, שלח שני מכתבים לבית דין צדק בני ברק, בהם ביקש שלא להמשיך ולדון בעניינו במסגרת הבוררות, ומכל מקום אין לראות בו כמי שהסכים בדרך של התנהגות לסמכותו של הבורר והטוען כעת לחוסר סמכות בחוסר תום לב. למען הזהירות הוסיף בא כוחו של הרב אלבז ופירט עילות ביטול נוספות בהתאם לחוק הבוררות, המצדיקות את ביטולו של פסק הבוררים. לטענתו, עילות אלו הועלו בבית הדין האזורי, ובהן העובדה שלא ניתנה לו הזכות להביא את ראיותיו; ובכך שתוכנו של הפסק מנוגד לתקנת הציבור, לאור כלל נסיבות העניין.

נציין, כי בדיון שהתקיים בפנינו ביום 11.11.08 הודיע בא כוחו של הרב אלבז, כי בימים אלו ממלא הרב אלבז את תפקידו כרב במושב ומקבל שכר. כמו כן, הציג לבית הדין מכתב מחברי הוועד הדתי במושב אשר נבחר קרוב לאותו מועד, לפיו פונים חברי הוועד למר דני סידא לצורך ביטול כל הליך משפטי או כל ערעור בעניינו של הרב אלבז לאלתר, בין בבית הדין לעבודה ובכל בית משפט. לאור המכתב הזה נתבקשו באי כוח הצדדים, בסופו של הדיון בפנינו, לנסות לסיים את הסכסוך בהסכמה. באי כוח הצדדים הודיעו כי לא הצליחו להגיע להסכמה ומבקשים כי יינתן פסק דין.

דיון והכרעה
13. לאחר שבחנתי את טענות הצדדים בעל פה בערעור ומעיון בכלל החומר שהובא בפנינו, לרבות סיכומי טענות הצדדים בכתב, מסקנתי היא כי דין הערעור להידחות. בית הדין האזורי קבע כי בית דין צדק בני ברק חרג מהסמכות שהוענקה לו בהתאם לשטר הבוררות בקובעו שהרב אלבז התפטר מעבודתו, ולפיכך עליו לעזוב את תפקידו במקום עבודתו במושב עלמה. קביעה זו מקובלת עלי וראויה להתאשר, ולהלן אפרט את הנימוקים העומדים ביסודו.

14. חוק הבוררות קובע בסעיף 24 שבו מהן עשר העילות לביטול פסק בורר. בין היתר, טען בא כוחו של הרב אלבז כי פסק הבוררות של בית דין צדק בני ברק ראוי להתבטל מכוח העילה המפורטת בסעיף 24(3) לחוק הבוררות, אשר זו לשונו:

"24. בית משפט רשאי, על פי בקשת בעל דין (בחוק זה – בקשת ביטול) לבטל פסק בורות, כולו או חלקו, להשלימו, לתקנו או להחזירו לבורר, מאחת העילות האלה:
...

(3) הבורר פעל ללא סמכות או שחרג מהסמכות הנתונת לו לפי הסכם הבוררות.
..."

15. יצוין, כי מגמתם של בתי המשפט היא לקיים פסק בורות ככל הניתן ולצמצם את מידת התערבותו של בית המשפט בהכרעות פסק בורות. לאור מגמה זו נפסק כי "יש להתייחס את עילות ביטול פסק הבוררות בצורה דוקנית ביותר" (עע 657/05; עע 682/05 עזבון המנוח יגאל ליבוביץ' ז"ל – תנובה מרכז שיתופי לשיווק תוצרת חקלאית בע"מ (טרם פורסם, 22.04.07); רע"א 1006/07 עומרי עאהד חברה לבניין בע"מ נ' קרקעות עמק במרחב (1998) בע"מ (טרם פורסם, 07.02.08); עע 163/06; עע 172/06 בש"א 314/07 שרה אכשטיין – איגוד ערים לכבאות חולון, בת ים, אזור, בע"מ (טרם פורסם, 01.07.08) [להלן - עניין אכשטיין]).

לפיכך "לפרשנות הדיבור 'סמכות' בסעיף 24(3) לחוק הבוררות תינתן משמעות דווקנית, ובמקרים בהם קיים ספק בדבר אומד דעתם של בעלי הדין לגבי נושא הסכסוך, תינתן פרשנות מרחיבה להסכם הבוררות." (עניין אכשטיין, פסקה 13 לחוות דעתה של השופטת ארד).

16. בנסיבות העניין שלפנינו חתמו הצדדים על שטר בוררות בו הסכימו לקבל עליהם את פסיקתו של בית דין צדק בני ברק "בדבר כל הסכסוכים שבינינו והתביעות שיש לכל אחד מאיתנו הח"מ על חברו בעניין המשכורת וכל הסכסוכים המסתעפים מהענין הנ"ל..." [ההדגשה שלי – ו.ו.ל].

אמנם, הליך הבוררות החל בעקבות חילוקי דעות שנתגלעו בין הצדדים בעניין תשלום משכורתו של הרב אלבז. בהתאם לדיווח הצדדים העניין אף נדון ומצא את פתורו בהחלטותיהם הראשונות של הבוררים. אולם, בהמשך הבוררות התעוררה שאלה נוספת, אשר חרגה במהותה מעניין המשכורת והיא שאלת סיום יחסי העבודה בין הצדדים.

כך, עד מהרה נדונו בבוררות שאלת המשך העסקתו של הרב אלבז במושב, האם הסכים להתפטר מיוזמתו והאם פוטר או שהעסקתו הסתיימה מסיבה אחרת שלא הוזכרה בשטר הבוררות. הבוררים הציעו כי יבחנו את שביעות רצונם של תושבי מושב עלמה מתפקודו של הרב אלבז כרב היישוב, ולמעשה יריעת המחלוקת הורחבה, ובעיקר? עסקה בעניין המשך העסקתו של הרב במושב.

17. אין חולק על כך שהרב אלבז נטל חלק פעיל והשתתף בהליכי הבוררות לכל אורכם משנת 2004 עד שנת 2006, שאז הייתה הפסקה של שנה בניסיון לסיים את הסכסוך בהסכמה. כאשר הרב אלבז הוזמן ל"בירור דברים" הוא שלח בעצמו שני מכתבים לפיהם הוא אינו מעוניין בבירור הדברים. לאחר מכן פנה של עו"ד טיבי בשמו של הרב לבית דין צדק בני ברק בשנת 2007, בטענה של חוסר סמכות. במסגרת ההליכים, לא חלק הרב אלבז על סמכותם של הבוררים לדון בשאלת המשך העסקתו במושב וכיבד את החלטותיהם. טוענת המועצה הדתית, כי העובדה שהרב אלבז בחר להעלות את טענת חוסר הסמכות בסמוך לפני שניתן פסק הבוררות מעידה על חוסר תום ליבו, מתוך חשש שייתן פסק בוררות שלא יהיה לרוחו. טוענת המועצה הדתית, בהסתמכה על הפסיקה שהובאה לעיל, כי יש לראות את המשך השתתפותו של הרב אלבז בהליכי הבוררות כהסכמה בדרך של התנהגות להרחיב את סמכות הבוררים לדון גם בעניין המשך העסקתו במושב. לטעמי, יש לדחות את טענתה זו של המועצה הדתית בעניין זה.

אמנם, ההלכה הפסוקה קובעת שיש לייחס חשיבות למועד בו הועלתה לראשונה טענה בדבר חוסר סמכות הבורר (רע"א 4710/00 הרצל גושן נ' סמינירון גבעת חביבה, פ"ד נה 426; ע"א 816/88 המועצה האזורית מעלה יוסף נ' תישרא בע"מ, פ"ד מד(3), 124; רע"א 4928/92 יחזקאל עזרא נ' המועצה המקומית תל מונד, פ"ד מז(5) 94, 101).

וכבר נפסק, שהצדדים לבוררות יכולים בהתנהגותם להרחיב את סמכות הבורר מעבר לזו הקבועה בהסכם הבוררות עצמו, ואין הם חייבים לערוך לשם כך הסכם בוררות חדש. למעשה, העלאת טענות בבוררות מטעם שני הצדדים גם לגבי עניין נוסף שהם מסוכסכים בו, מהווה גילוי דעתם של הצדדים שהבורר יפסוק גם בו, הגם שלא נמסר במפורש להכרעתו בהסכם הבוררות, ואפילו אם התעורר לאחר עריכת ההסכם. במקרה זה, בעל דין שהסכים להכרעה לא יוכל להתכחש להסכמתו, גם אם הייתה מכללא בעצם כך שלא העלה טענה לחריגה מסמכות במועד (סמדר אוטולונגי, בוררות דין ונוהל, כרך ב', עמוד 1022-1024 (מהדורה רביעית, 2005; [עע](#) 1106/02; עע 337/03 אבוד אידית – רשות השיפוט הארצית בהסתדרות (טרם פורסם, 06.09.05), פסקה 63 לחוות דעתי שם).

כאשר עסקינן בבוררות הקשורה לזכויות קוגנטיות שבמשפט העבודה, נדרשים אנו לבחון האם אותם נושאים הינם ברי בוררות לאור הכללים המיוחדים החלים על יחסי עובד ומעביד, זאת כדברי השופטת נילי ארד בפסק הדין בעניין אכשטיין לפיהם בכך לא תמה מלאכתו של בית הדין:

"בדומה לבחינת תוקפו של כתב ויתור על זכויות, נדרשת בחינת בית הדין את מהותה של ההסכמה לבוררות בזכויות קוגנטיות ועד כמה יש ליתן לה תוקף. במסגרת זו, ועל רקע נסיבות המקרה הנדון לפנינו יבחן בית הדין האם היה לבעל הדין ייצוג משפטי עובר למתן ההסכמה והאם היה מודע להשלכות ההסכמה ולתוצאותיה. גם אם נמצא כי ההסכמה ניתנה כדיון, מרצון, במודעות הנדרשת ובייצוג הולם, עדיין ייתכנו מקרים בהם לא יינתן תוקף להסכמת בעל הדין לכלול בהליך הבוררות זכויות שאינן בנות ויתור לפי חוק הבוררות, וזאת בשל אינטרס של טובת הציבור." [ההדגשה שלי – ו.ו.ל]

(עניין אכשטיין, פסקה 14 לחוות דעתה של השופטת ארד)

בנסיבות העניין ולאור התכלית העומדת ביסוד דברים אלו, אוסיף בהתאמה כי ייתכנו מקרים בהם לא יינתן תוקף להסכמת בעל הדין לכלול בהליך הבוררות עניינים שלא הוסכם עליהם בהסכם הבוררות.

לרב אלבז כאמור, לא היה ייצוג משפטי ברובו המכריע של הליך הבוררות. עובדה זו מחזקת את המסקנה, כי לא היה מודע להשלכות ההסכמה להרחיב את גדר הסמכות ועל כן אין לראות בהתנהלותו בהליך הבוררות כהסכמה מדעת להרחבת יריעת המחלוקת, בירורה והכרעתה באופן שתכלול את שאלת המשך העסקתו במושב. נסיבות העניין מצביעות על כך שאין מדובר במי שבחר להעלות את טענת חוסר הסמכות מתוך חוסר תום לב, לאחר שצפה שפסק הבוררות לא יהלום את ציפיותיו.

על זאת אוסיף, כי אין זה סביר לצפות מעובד שחתם על שטר בוררות עם מעסיקתו - מועצה דתית המשמשת כרשות מנהלית - שישקול העלאת טענה של חוסר סמכות המבוססת על הוראות שבדין והמצריכה ידע משפטי קודם בהליך בו הוא נעדר כל ייצוג משפטי.

לא מצאתי לשנות מהכרעתי זו גם לאור טענתה של המועצה הדתית, לפיה הרב אלבז היה מיוצג על ידי עו"ד טיב בהליך שהתנהל בבית משפט השלום בזמן שהליכי הבוררות החלו בבית דין צדק בני ברק, וכי בכך יש להעיד על כך שהרב קיבל ייעוץ משפטי. ייצוגו של הרב אלבז בהליך שעניינו פינוי דירתו בבית משפט אחר אינו מעיד בהכרח על כך שקיבל ייעוץ או ייצוג משפטי בעניין שהתנהל בערכאה אחרת בנושא אחר.

כמו כן יודגש, כי חלה על הצדדים חוקת העבודה ברשויות המקומיות, המסדירה את הליך הפיטורים וחלה גם על עובדי המועצות הדתיות. בנסיבות העניין, בהן לא פנו הצדדים להליך פיטורים כאמור, יש משום ויתור על הליך זה שלא מדעת. כאן המקום להדגיש כי נושא סיום העסקתו של הרב אלבז עלה אך ורק במסגרת ניסיון להגיע להסדר מוסכם בין הצדדים. הנושא לא נדון במסגרת פורמלית הכוללת עדויות וראיות, ולראיה אף שהוזמן כעבור שנה כותרת ההזמנה הייתה "בירורי דברים" ולא זימון לדין לגופה של השאלה האם פוטר או התפטר מעבודתו ומהן זכויותיו הנובעות מסיום העסקתו.

לעניין זה יש להתייחס לנוסח ההחלטה מיום 20.11.06 אשר קבעה כי הרב אלבז ישתדל לעזוב מרצון ופנתה לצדדים לנסות וליישב את הסכסוך ביניהם, ורק אם לא יגיעו להסכמה כעבור שנה ישוּבו אל בית דין צדק. וכפי שכבר כתבתי לעיל, כאשר המועצה הדתית ביקשה לחזור אל הליך הבוררות כעבור שנה, הרב אלבז הודיע נחרצות כי הוא לא יופיע בפניהם ואחריו הודיע על כך בא כוחו.

18. לאור כל האמור לעיל, דעתי היא כי פסק הבוררים ניתן תוך חריגה מהסמכות שהוענקה בשטר הבוררות, בכך שהרחיב ללא הסכמתם המודעת של שני הצדדים את גדר הסמכות ותחום הסכסוך שהופנה אליו. לפיכך, צדק בית הדין האזורי אשר הורה על ביטולו של פסק הבוררים.

קביעה זו מספיקה, לטעמי, לצורך דחיית ערעורה של המועצה הדתית ומייתרת את הדיון בשאלה, האם הבוררים הכריעו בשאלות הנוגעות לזכויות קוגנטיות של הרב אלבז, לצורך בחינת טענה נוספת לחריגה מסמכות, אך למעלה מן הדרוש אתייחס בקצירת האומר גם לטענה זו.

מחד גיסא, עומדת טענתה של המועצה הדתית כי בשעה שהצהירה כי בכל מקרה תשלם לרב אלבז פיצויי פיטורים, כלל לא יכולה הייתה להתערר בהליך הבוררות שאלה הנוגעת לויתור על זכות קוגנטית, הקבועה בחוקי המגן. אולם בהסכמה לתשלום פיצויי פיטורים אין ודאות כי בכך מוצו כל זכויותיו הקוגנטיות של הרב אלבז במועד סיום יחסי העבודה מאחר שנושאים אלה לא התבררו לגופם ואין באפשרותנו לדעת מהן זכויותיו עת סיום עבודתו כעובד של המועצה הדתית, ואף אין באפשרותנו לדעת מהן השלכות הקביעה כי הרב אלבז פוטר או התפטר על אותן זכויות קוגנטיות, ולכן – הקביעה אם עובד פוטר או התפטר משליכה באופן ישיר על היקף זכויותיו הקוגנטיות.

19. לסיום אציין, כי לא שוכנעתי בטענות המועצה הדתית, לפיהן יש לדחות את בקשת הביטול לאור סעיף 26 לחוק הבוררות, הקובע את סמכותו של בית המשפט לשקול דחיית הבקשה במקום בו לא נגרם עיוות דין. משמצאתי שמתקיימים יסודותיה של עילת הביטול שבסעיף 24(3) לחוק הבוררות, לו דעתי תישמע הרי שדין הערער להידחות.

למותר לציין כי אין במסקנתנו זו כדי להעניק לרב אלבז חסינות מפני פיטורים לעולם ועד וברי הוא כי למערערת

אפשרות לנקוט בהליכי פיטורים כלפי הרב אלבז ובלבד שההליכים ייעשו כדין .

20. בטרם סיום אעיר כי קראתי את חוות דעתו של חברי הנשיא ואף אני מסכימה כי יש ליתן , ככל האפשר, תוקף לפסק הבוררות ולא לבטלו. אולם לא כך בערעור שבפנינו כאשר מדובר בהחלטה כה משמעותית לגבי זכויותיו של העובד, הרי שכל הברור בנושא סיום העסקתו נעשה בצורה לא פורמלית מבלי להביא ראיות וכל הדיונים התבררו בדרך של ניסיון ליישב את המחלוקת בהסכמה או המלצה, זאת ללא קביעת גבולות ברורים של טענות הצדדים ודיון לגבי אפשרות הבאת ראיות, לגופן, הרי שרוב הספק על הוודאי לגבי עצם הסכמתו האמיתית של הרב אלבז כי הבוררים יכריעו בנושא סיום העסקתו במושב, ואף משום כך יש לדחות את הערעור.

חברי הנשיא מציין, בהתייחס לדברי אלה, כי הבוררים הציעו לרב אלבז להביא עדים ואף קבעו כי יוכל להביא עדים תוך שבעה ימים. עובדה זו אך מחזקת את מסקנתי כי הצעתם זו והחלטתם בדבר הבאת העדים הועלתה בשלב שבו הרב אלבז היה מיוצג ובא כוחו טען טענת היעדר סמכות של הבוררים ואף טען כי לא הובאו כל ראיות ועדויות במהלך הבוררות. או אז הציעו הבוררים את האפשרות שהרב אלבז יזמן עדים לדון בעניינו. אולם בשלבים הראשונים של הבוררות הרב אלבז לא היה מיוצג וכפי שכבר ציינתי כל ההתנהלות בקשר לסיום העסקתו של הרב במושב הייתה בדרך לא פורמלית וכולה התמקדה בניסיון להביא את הצדדים לפשרה בדרכי שלום. לכן אין להתייחס להצעתם של הבוררים להביא את העדים כמשנה את מסקנתי שלעיל. כאמור, בשלב הזה כבר הודע להם מפורשות ומראש על התנגדותו של הרב אלבז כי הבוררים ידונו בשאלת סיום העסקתו. הרב אלבז אף פנה לבית הדין האזורי לעבודה בנושא בבקשה למתן צו מניעה זמני והודיע על כך לבוררים. ואכן, ביום שנקבע לדיון בבית הדין האזורי לעבודה וכחצי שעה לפני מועד הדיון ניתן פסק הבוררות הכולל בתוכו "נזיפה חמורה" על כך שהרב אלבז העלה את טענת חוסר הסמכות.

סוף דבר – לו תישמע דעתי, דין הערעור להידחות.

הנשיא סטיב אדלר

1. עיינתי בחוות דעתה של חברתי השופטת ורדה וירט-ליבנה ולדעתי יש לקבל הערעור, לדחות את בקשתו של הרב אלבז לביטול פסק הבוררות ולקבוע כי הפסק ניתן במסגרת סמכותם של הבוררים.

סמכות הבוררים -

2. לדעת חברתי, פסק הבוררות של בית דין צדק בני ברק, בראשות הרב נסים קרליץ, מיום כ"ד בטבת תשס"ח (2.1.2008) ניתן תוך חריגה מהסמכות שהוענקה לבוררים בשטר הבוררות "בכך שהרחיב ללא הסכמת המודעת של שני הצדדים את גדר הסמכות ותחום הסכסוך שהופנה אליו" 1. מסקנה זו של חברתי נסמכה על קביעתה כי הדיון לפני הבוררים סב בראשית הדרך על חילוקי דעות בעניין תשלום שכרו של הרב אלבז, והורחב מאוחר יותר גם לשאלת סיום יחסי העבודה בין הצדדים. עוד קבעה חברתי, כי הסכמתו של הרב אלבז להרחבת נושאי הבוררות לא היתה הסכמה מדעת, מכיוון שהוא לא היה מיוצג בדיון לפני הבוררים. בחינת ההתרחשויות העומדות ביסוד הליך זה, כפי שנקבעו על ידי בית הדין האזורי, מחייבת לידי מסקנה אחרת, הן באשר לגדרי הנושאים שנמסרו להכרעת הבוררים והן באשר לתוקף הסכמתו של הרב אלבז לגדרי דיון אלה.

3. סוגיית המשך העסקתו של הרב אלבז כרב המושב היא שעמדה לדיון לפני הבוררים מראשית הדרך, ואין לומר שהובאה להכרעתם בדרך של הרחבת סמכויותיהם על פי שטר הבוררות. שטר הבוררות נחתם ביום ח' באדר התשס"ד (1.3.2004), כחמישה חודשים לאחר שהמועצה הדתית הודיעה לרב אלבז על הפסקת העסקתו כרב המושב (בתוקף מיום 15.9.2003). הלכה למעשה, הרב אלבז לא יישם את ההחלטה בעניין הפסקת העסקתו והמשיך לשמש כרב המושב, אולם המועצה הדתית הפסיקה לשלם את שכרו בהתאם להודעת הפיטורים שנשלחה לו. נוצר מצב, בו משמש הרב אלבז כרב המושב בפועל ואינו מקבל שכר במצב דברים זה, זכאותו של הרב אלבז לתשלום שכר בעד התקופה שלאחר הודעת הפיטורים היתה כרוכה, מניה וביה, בתוקף הודעת הפיטורים שניתנה לו. הדעת נותנת, כי בנקודת הזמן בה נחתם שטר הבוררות, הסמכת הבוררים להכרעה "בעניין המשכורת וכל הסכסוכים המסתעפים מהעניין הנ"ל" כללה את הסמכתם להכריע בעניין המשך העסקתו של הרב אלבז כרב המושב. באותה עת, לא ניתן היה להכריע בסוגיית זכאותו של הרב אלבז

לשכר, מבלי להידרש לשאלת המשך העסקתו. מבחינה זו, אין בידי להסכים לקביעתו של בית הדין האזורי ולעמדת חברתי כי הדיון בשאלת המשך העסקתו של הרב אלבז היה משום "הרחבת" יריעת ההתדיינות בין הצדדים לבוררות. מדובר בלב המחלוקת בין הצדדים, שעמדה לדיון בבוררות מראשיתה. ואכן, שטר הבוררות נוסח באופן רחב והסמיך את הבוררים לדון "בעניין המשכורת וכל המסתעף ממנו".

חברתי עמדה על מגמתם של בתי המשפט לקיים פסקי בוררות, לצמצם את מידת התערבותם של בתי המשפט בהכרעות הבוררים ולראות בפסק הבוררים עד כמה שניתן, "קביעה פסקנית וסופית בסכסוך שבין הצדדים 2". כפועל יוצא, נפסק, יש "להתייחס אל עילות ביטול פסק הבוררות בצורה דווקנית ביותר 3". בפסק דין אכשטיין 4 קבעה חברתי, השופטת נילי ארד, כך:

"במקרים בהם קיים ספק בדבר אומד דעתם של בעלי הדין לגבי נושא הסכסוך, תנתן פרשנות מרחיבה להסכם הבוררות". [ההדגשה הוספה – א.ו.]

לדידי, פרשנות הסכם הבוררות צריכה להיעשות, בין היתר, לאור נסיבות חתימתו, שיש בהן לא פעם כדי ללמד על אומד דעתם של הצדדים להסכם.

הנסיבות שהולידו בענייננו את חתימת שטר הבוררות והבאת המחלוקת להכרעת הבוררים, מלמדות כי הסמכת הבוררים לדון בזכאותו של הרב אלבז לשכר, כללה את הסמכתם לדון בעניין המשך העסקתו כרב המושב, וכי ההכרעה בעניין השכר, היתה נגזרת של ההכרעה בעניין המשך ההעסקה.

4. מכל מקום, אי הבהירות בעניין פרשנות שטר הבוררות, ככל שישנה, מתפוגגת לחלוטין נוכח התנהגות הצדדים במהלך דיוני הבוררות. בהקשר זה, קבעה חברתי השופטת ארד בעניין אכשטיין כך:

"ככלל בעל דין שנתן הסכמתו להרחבת חזית הבוררות בעניין שאינו נתון לסמכות הבורר לא יוכל להתכחש להסכמתו. הסכמת בעל דין 'כולה להיות גם מכללא באי העלאת הטענה בדבר חריגה מסמכות במועד. במילים אחרות – עילת הביטול עומדת לצידו, אך טענת המניעות נגדו. לא העלה את טענת חוסר הסמכות בפני הבוררים וגם לא מיחה על המשך הדיון לפנייהם – יהא מנוע מלהעלות טענה זו בשלב של הבקשה לביטול הפסק' מחאתו של בעל דין הנוטל חלק בבוררות, צריך שתעלה 'כמו בכל נושא דיוני או מהותי אחר, בדרך מקובלת ובתום לב' 'בעל דין אינו יכול לפנות לבורר לנהל התדיינות לפניו, ומשפסק הבוררות אינו לרוחו לטעון טענת חוסר סמכות",

עוד קבעה חברתי שם, כי -

"יש לייחס חשיבות למועד בו הועלתה לראשונה טענה בדבר חוסר סמכות הבורר".

אין חולק על כך, שמוקד הדיון בבוררות מראשיתה היה בשאלת המשך העסקתו של הרב אלבז כרב המושב, וסוגיית תשלום שכרו באה על פתרונה כבר בראשית הדרך, ומעת לעת כפי הנדרש. נביא את ציוני הדרך המרכזיים בהליך הבוררות, המצביעים באופן ברור על כך שההתדיינות לפני הבוררים סבה מראשיתה על סוגיית המשך העסקתו של הרב אלבז כרב המושב עלמה:

[א] במסגרת ההתדיינות הראשונה לפני הבוררים, (כ"ג בתמוז תשס"ד) (2.3.2004) הוחלט למנות שני רבנים שיבחנו את עמדת תושבי המושב בעניין המשך כהונתו של הרב אלבז; [ב] הרב אלבז פנה לבית דין צדק בני-ברק בעצמו ובכתב יד ביום ט' בחשוון תשס"ה, כשלושה וחצי חודשים לאחר תחילת הליך הבוררות, במכתב בו ביקש מבית הדין כך: "במסגרת התביעה אבקש מבית הדין לאשר את המשך כהונתי כרב המקום כיוון שכל שירותי הרוחניות במקום ניתנים מצדי על הצד הטוב ביותר 5" כלומר, הרב אלבז עצמו פנה לבית הדין בבקשה שיכריע בעניין המשך העסקתו כרב המושב; [ג] החלטת הבוררים מיום כ' באדר תשס"ו (2.3.2006) עסקה אף היא בעניין המשך העסקתו של הרב אלבז כרב המושב; [ד] פסק הבוררות הראשון מיום כ"ט בחשוון תשס"ז (20.11.2006) עסק אף הוא אך ורק בעניין המשך העסקתו של הרב אלבז. שם נקבע, כי הרב נדרש "להשתדל לעזוב מרצון את המושב..."; [ה] בראשית הדיון במסגרת ה"סיבוב השני", קבעו הבוררים בהחלטה מיום ט"ו בטבת תשס"ח (24.12.2007) כי שורש המחלוקת בין הצדדים נעוץ בהתפטרותו של הרב אלבז ועיכוב המשכורת בגינה; [ו] בהחלטה מיום כ"ד טבת תשס"ח קבעו הבוררים כי "שורש הוויכוח נסוב על הסכם שנחתם עם הרב על הפסקת עבודתו במושב עלמה ולכן הופסקו תשלומי המשכורת". עוד נקבע באותה החלטה כי "נושא הפיטורין-ההתפטרות הוא בסיס הוויכוח שנדון בפנינו כיון שבעקבותיו הופסק תשלום המשכורת".

ענינו הרואות: הרב אלבז היה שותף פעיל במשך למעלה משלוש שנים בהליך בוררות שעסק רובו ככולו בשאלת המשך העסקתו כרב המושב. טענת חוסר סמכותם של הבוררים לדון בשאלת המשך העסקתו נשמעה מפיו לראשונה לאחר שנות התדיינות פעילה וימים ספורים עובר למתן פסק הבוררות. יש לציין, כי גם בפניותיו של הרב אלבז לבוררים לאחר פסק הבוררות הראשון, אליהם הפנתה חברתי, לא כפר הרב אלבז בסמכות הבוררים להכריע בענין המשך העסקתו, וכל שביקש הוא דחיית הדיון לפנייהם. אדרבה, באחת מפניות אלה ממש, קבל הרב אלבז על כך שהמועצה הדתית אינה מקיימת את החלטת הבוררים בענין מינוי שני רבנים לבחינת רצון תושבי המושב בהמשך כהונתו.

התכחשותו של הרב אלבז להסכמתו להידון בבוררות מהווה לדידי התנהגות בחוסר תום לב ונעוצה, כפי הנראה, בעובדה שמצב הדברים בבוררות לא תאם את ציפיותיו. זהו לטעמי המקרה המובהק, בו אל לו לבית הדין ליתן יד להתכחשותו של בעל דין להסכמתו להביא את ענייניו להכרעה בבוררות. מתן תוקף להתכחשותו של בעל דין במקרה כזה, תפגע בנכונותם של בעלי דין להפנות את המחלוקות ביניהם להכרעת בורר, נוכח החשש כי המשאבים שיפנו לדיון לפני הבורר ירדו בסופו של דבר לטמיון.

כללם של דברים בפרק זה: הרב אלבז הסמיך את הבוררים לדון בסוגיית המשך העסקתו כרב המושב עלמה, בשטר הבוררות ובהתנהגותו בהליך הבוררות, ואין ליתן תוקף להתכחשותו להסכמה זו.

5. חברתי השופטת ורדה וירט-ליבנה קבעה, כי אין ליתן תוקף להסכמתו של הרב אלבז להרחיב את יריעת ההתדיינות לפני הבוררים כך שתכלול את ענין המשך העסקתו, מאחר ולא היה מיוצג בדיון לפני הבוררים. אין בידי לקבל מסקנה זו, שהיא בעלת השלכות החורגות ממסגרת ההתדיינות בין הצדדים לפנינו.

חברתי סמכה מסקנה זו, בין היתר, על קביעתה של השופטת נילי ארד בפסק דין אכשטיין. אולם, בעניין אכשטיין דובר בהסכמתו של בעל דין להעביר לבוררות דיון בזכויות קוגנטיות, מה שאין כן במקרה דנן, ועל כך נרחיב בהמשך הדברים.

זאת ועוד, העובדה שבעל דין אינו מיוצג בהליך בוררות, אינה מהווה "טעם מספיק" לקבוע, כי הסכמתו להידון בבוררות ניתנה שלא מדעת. על מנת לקבל טענה בדבר הסכמה שלא מדעת, נדרש בית הדין להשתכנע בקיומן של נסיבות ברורות המלמדות שהסכמתו של בעל הדין ניתנה שלא מדעת, בהתאם לאמות המידה שנקבעו לענין זה בדיני החוזים. אם לא כן, יוכל כל בעל דין שאינו מיוצג לבקש ביטול של פסק דין בפשרה או של פסק בוררות רק בהסתמך על כך שהסכמתו ניתנה בשעה שלא היה מיוצג.

בעניינינו, הרב אלבז לא הצביע על נסיבות או טעמים המלמדים שהסכמתו להעמיד את ענין המשך העסקתו להכרעת הבוררים היתה הסכמה שלא מדעת, ויש ליתן לה תוקף.

חברתי השופטת וירט-ליבנה סמכה מסקנתה גם על העובדה שהבירור בעניין סיום העסקתו של הרב אלבז נעשה לפני הבוררים בצורה בלתי פורמלית ובדרך של ניסיון ליישב את המחלוקת. בעובדה זו אין לטעמי כדי לפגוע בסמכותם של הבוררים. בהקשר זה יש ליתן את הדעת לכך שעל פי שטר הבוררות, לא חוייבו הבוררים לפסוק על פי הדין המהותי והצדדים התחייבו לנהוג על פי פסיקת הבוררים "הן הנראה להם מצד הדין והן הנראה להם מצד פשרה או יושר".

זאת ועוד, חברתי קבעה כי לא הובאו עדים ולא התאפשר לרב אלבז להביא ראיות לפני הבוררים. עיון בחומר הראיות מצביע על כך שלא היו אלה פני הדברים. במספר החלטות של בית הדין בבני ברק התאפשר לצדדים לבוררות להביא ראיות ועדים מטעמם. כך, בהודעת בית הדין מיום י"ב בחשוון תשס"ח בה נכתב לרב אלבז: "בית הדין החליט לקיים דיון בינך ובין התושבים, ובאם יש לך עדים שמבקשים להופיע בבית הדין ולספר על פעילותך, תוכל לזמנם לדיון הקרוב...". כך אף בהחלטה מיום ט"ו בטבת התשס"ח נכתב: "תוך שבוע ימים יודיע הרב [אלבז – א.ו.] לבית הדין אם רצונו להביא עדים והוכחות לטענותיו...". בתיק בית הדין מצוי אף פרוטוקול הדיון לפני הבוררים מיום מיום ט"ו בטבת תשס"ח. במהלך הדיון פנה אחד מהבוררים לרב אלבז כך: "אנחנו מוכנים לשמוע עדים שאתה כן פועל כמו שצריך" לכך השיב הרב אלבז: "אני נחוש שלא להביא לכאן אנשים מכיון שאני רוצה להביא שלום...". מכאן שאין לומר כי לא ניתנה לצדדים אפשרות להביא ראיותיהם בבוררות.

תוקף הסכם הבוררות -

6. [סעיף 3 לחוק הבוררות, התשכ"ח-1968](#) קובע כך:

"אין תוקף להסכם בוררות בענין שאינו יכול להיות נושא להסכם בין הצדדים".

מתוקף הוראה זו, פסקו בית דין זה ובית המשפט העליון, כי זכות שמקורה בחקיקת מגן בעלת אופי קוגנטי אינה

בת בוררות מאחר ואינה יכולה להוות נושא להסכם בין הצדדים 6. כך נפסק למשל, שאין להעביר לבוררות את השאלה אם שררו בין שניים יחסי עובד ומעביד לצורך בחינת זכאותו של העובד לפיצויי פיטורים 7; כי אין תוקף להסכם בוררות שעניינו סכסוך בדבר הזכות לפיצוי הלנת שכר 8; כי אין להעביר להכרעת בורר את שאלת הזכאות לפיצויי פיטורים והזכאות לדמי חופשה; וכי על פי תכליתן, זכויות על פי [חוק הגנה על עובדים \(חשיפת עבירות ופגיעה בטוהר המידות או במינהל תקין\)](#), תשנ"ז-1997, [חוק למניעת הטרדה מינית](#), תשנ"ח-1998 ותביעות על פי [סעיפים 2 ו-7 לחוק שוויון הזדמנויות בעבודה](#), תשנ"ח-1998 אינן בנות בוררות.

עם זאת, התעוררה לא פעם השאלה, האם ניתן להעביר להכרעת בורר סכסוך בדבר קיומו של תנאי מוקדם לגיבוש זכות קוגנטית, כגון השאלה האם עובד פוטר או התפטר לצורך זכאותו לתשלום פיצויי פיטורים על פי [חוק פיצויי פיטורים](#), תשכ"ג-1963. בית המשפט העליון נדרש לסוגיה זו בבג"ץ דיין, וקבע שם דברים אלה היפים לענייננו:

"נראה לי כי התשובה על שאלה זו חייבת להימצא במטרה החקיקתית העומדת ביסוד הוראת המגן עצמה. אם מטרה זו תסוכל והראות החוק ייעקפו אם הצדדים יורשו להסכים ביניהם – ועל כן גם למסור לבוררות – את דבר קיומם של אותם תנאים מוקדמים, כי אז אין הסכסוך האמור יכול לשמש נושא להסכם, ואף לא לבוררות. לעומת זאת, אם ניתוח המטרה החקיקתית העומדת ביסוד הוראות המגן הקוגנטיות מלמד כי אין בהסכם בדבר קיומם של אותם תנאים מוקדמים כדי לסכל את המטרה האמורה, אין כל צידוק למנוע מהצדדים מלהסכים בעניין זה ואף הבוררות בו תתפוס. על כן נראה לי כי הטיעון של בא כח העותרת, לפיו בכל מקרה הסכם בדבר קיומם של תנאים מוקדמים לגיבושן של זכויות קוגנטיות אינו תופס – על כן בוררות אף היא אינה אפשרית – הוא טיעון רחב מידי שאינו משקף את ההלכה כדין. אין טיעון זה מבחין בין אותם מצבים בהם הסכם בין הצדדים בדבר קיומו של התנאי המוקדם עשוי להכשיל את המגמה החקיקתית העומדת ביסוד הזכות הסטוטורית המגינה, לבין אותם מצבים בהם הסכם כאמור אין בו כדי להכשיל את המגמה החקיקתית האמורה. נראה לי, איפוא, כי העקרון המשפטי אשר חייב להדריך אותנו הוא זה: מקום שחוק מגן יוצר זכות שאינה יכולה לשמש נושא להסכם בין הצדדים (ועל כן גם אינה בת בוררות), אף קיומו של תנאי מוקדם המהווה יסוד לקיומה של אותה זכות אינו יכול לשמש נושא להסכם (ועל כן אף לא לבוררות) בין הצדדים, אם הסכם כאמור עשוי להכשיל את המגמה החקיקתית העומדת ביסוד יצירת הזכות עצמה, או מגמה חקיקתית רלבנטית אחרת..." [ההדגשה הוספה – א.ו.]

בפסק דין הלסקו ישראל נפסק9, כי הבורר אינו מוסמך לדון בשאלה אם נותקו יחסי עובד-מעביד בין הצדדים כתוצאה מפיטורים או התפטרות, מאחר והכרעה בשאלה זו תקבע למעשה את זכאותו של העובד לפיצויי פיטורים. כך נפסק גם בעניין שבס 10. הרציונל שעמד ביסוד קביעת בית הדין בשני עניינים אלה היה, שמסירת הסכסוך בדבר קיומו של התנאי המוקדם להכרעת בורר, תכריע בניסבות העניין את זכאותו של העובד לקבלת הזכות הקוגנטית שעמדה על הכף.

שונה המצב בענייננו. עניין המשך העסקתו של הרב אלבז לא נדון לפני הבוררים בזיקה לזכאותו לפיצויי פיטורים או לזכות מוגנת אחרת. הבוררים התבקשו להכריע בעניין התאמתו של הרב אלבז לתפקיד רב המושב נוכח טענות שעלו בעניין התנגדותם של תושבי המושב לכהונתו. המועצה הדתית הצהירה לפני בית הדין האזורי ולפנינו כי היא "אינה חולקת ולא תחלוק על זכאותו של המבקש לפיצויי פיטורים" במידה ותופסק העסקתו 11, והפסקת העסקתו ככל שתידרש תהא בדין מפוטר. כך עולה אף מסיכום הישיבה הראשונה שהתקיימה במועצה הדתית בין הצדדים עוד בשנת 1998, שם נכתב: "כל הכספים והפיצויים המגיעים לפי חוק ממושרד הדתות יועמדו לזכות הרב...". המחלוקת בין הצדדים לבוררות סבה, איפוא, על עצם כהונתו של הרב אלבז כרב המושב עלמה, אין לה בניסבות העניין השלכה על זכויות מוגנות מכח חוק, והיא לא צפויה להכשיל יישומה של חקיקת מגן. משכך דעתי היא, כי ניתן להעביר את המחלוקת בעניין המשך העסקתו של הרב אלבז במושב עלמה להכרעת בורר. בהקשר זה יש ליתן את הדעת לכך שבשונה מקביעת "סטטוס" של יחסי עובד-מעביד, שאינה נתונה להסכמת הצדדים, השאלה בעניין סיום יחסי העבודה היא שאלה חוזית 12.

7. כללם של דברים: לו תשמע דעתי יתקבל הערעור, יקבע כי הדיון בעניין המשך העסקתו של הרב אלבז כרב המושב נעשה במסגרת סמכותם של הבוררים, ופסק דינם יוותר על כנו. לטעמי, אין לעשות בניסבות העניין צו להוצאות.

1. לאחר שעיניתי בכלל החומר ובטיעוני הצדדים בערעור ולאחר שנתתי דעתי לחוות הדעת של חברי, הגעתי למסקנה כי הדין עם חברי הנשיא אדלר וכי אכן דין הערעור להתקבל. טעמי לכך אבאר להלן.

אין מתקיימת עילה לביטול הפסק מכח הוראת סעיף 24(3) לחוק הבוררות

2. אין בידי לקבל את שיטתו של בית הדין האזורי וטענות המשיב (להלן: הרב אלבז) לפיה החלטת הבוררים חרגה מן הסמכות שהוקנתה לה על ידי הצדדים לבוררות. עיון מדוקדק בחומר הראיות מעלה בבירור כי המחלוקת בין הרב אלבז ובין המועצה הדתית סבה כל העת על נושא העסקתו כרב הישוב עלמה. הלכה ולמעשה היווה הנושא עילתה העיקרית והמרכזית של הבוררות, ואילו תביעותיו הכספיות של הרב אלבז, היו פועל יוצא מהעסקתו במשרה. התביעות הכספיות הללו, על מגוון היבטיהן, התבררו בין הצדדים קודם לבוררות במהלכה ולאחריה, לרבות בבית משפט השלום בצפת.

3. חבריי השופטת וירט ליבנה והנשיא אדלר התייחסו לחומר הראיות הנדרש לעניין, לפי שיטתם. על אמור בחוות דעתם אוסיף ואעמוד להלן על עיקרי הדברים כפי שהתרחשו, עובר לחתימת הצדדים על "שטר הבירורין" ולאחריו, שיש בהם כדי להוסיף ולבסס את המסקנה לפיה סוגיית העסקתו של הרב אלבז הייתה מושא הבוררות מתחילתה ובמהלכה.

4. הרב אלבז מונה לשמש רב ישוב במושב עלמה בחודש אפריל 1996 תוך שהועמד לרשותו בית להתגורר בו עם בני משפחתו. כעבור כשנתיים ימים, התגלעו בקיעים בהעסקתו. כפי העולה ממכתב נושא תאריך 3.11.98 ששלחה מזכירות המושב למועצה דתית מרום הגליל, לא עמד הרב אלבז בסיכום דברים שהיה ביניהם ועל כן התבקשה הפסקת עבודתו לאלתר.

בישיבה שנועדה ביום 26.11.98 בהשתתפות הרב אלבז, יו"ר המועצה הדתית והגורמים המוסמכים האחרים, הוחלט להיענות למבוקשו של הרב אלבז לסיים עבודתו כרב הישוב עלמה, ונקבעו הסדרים בהתייחס להסדרים כספיים שביקש. כמו כן נקבע כי כל הכספים והפיצויים המגיעים לפי חוק ממשד הדתות יועמדו לזכות הרב לפי בקשתו ובהתאם להתניות מצד משרד הדתות" וכי "לא יהיו שום תביעות נוספות מצד הרב הן כלפי הישוב עלמה והן כלפי המועצה הדתית".

בפועל לא סיים הרב אלבז עבודתו ולא עזב את הישוב כמוסכם. אי לכך, הודיע לו יו"ר המועצה הדתית (להלן גם: מר סיידא) במכתב מיום 15.08.03, כי עבודתו בישוב עלמה כרב המושב, מסתיימת בתאריך 15.09.03. בין לבין, בחודש אוקטובר 2002 הפסיקה המועצה הדתית לשלם לרב אלבז תוספת שכר שהשתלמה לו עד אז, ובמהלך שנת 2004 הופסק לחלוטין תשלום שכרו.

5. על רקע הסכסוך בדבר דרישת המושב להפסקת עבודתו של הרב אלבז ואי תשלום שכרו, חתמו התובע הרב דוד אלבז והנתבע מושב עלמה באמצעות מר דני סיידא, ביום ח' באדר תשס"ד (1.3.04), על שטר בירורין במסגרתו הצהירו כך:

" אנחנו החתומים מטה מקבלים עלינו לקיים ככל שיפסקו עלינו הרבנים הגאונים, הרב ש.י. נסים קרליץ שליט"א ו/או הרב איידלשטיין שליט"א ו/או הרב ברגר שליט"א, בדבר כל הסכסוכים שבינינו והתביעות שיש לכל אחד מאתנו הח"מ על חברו בעניין המשכורת וכל הסכסוכים המסתעפים מהעניין הנ"ל..."

הרשות ביד הבד"צ להוציא פס"ד כפי ראות עיניהם בע"פ או בכתב, וליתנו לבעלי הדין.
הרשות ביד הבד"צ להוציא פסקי דין ביניים כפי ראות עיניהם, וכן להוסיף ולשנות ולפרש את פסקי הדין שנתנו.
אנו מוותרים מראש על מתן נימוק כלשהו לפסק הדין....

תוקף שטר הבוררין הוא לזמן בלתי מוגבל, ורשאים הבד"צ להוציא פסקי דין אפילו לאחר זמן מופלג מאד מהדיונים.

כל הנ"ל נעשה בקנין.....ולא יפסל שטר זה לא בחסיר ויתיר ולא במחק וטשטוש."

6. כעבור כחמישה חודשים, ביום כ"ג בתמוז תשס"ד (13.07.04), הוציאו הבוררים החלטת ביניים בה נאמר בין היתר כך: (ההדגשות להלן אינן במקור – ג.א.)

" א) מאחר שלטענת הרב, הסכמתו שניתנה בעבר לסיים את עבודתו במושב ניתנה מהמידע המוטעה שנמסר לו שרוב תושבי המושב אינם מעונינים בהמשך כהונתו, אולם לטענתו נתברר שאדברה רוב הציבור מעונינים בהמשך כהונתו, אין לכך החליט ביה"ד שראש המועצה הדתית ימנה 2 רבנים שאינם תושבי המושב שיחתימו את רוב

תושבי המושב בעד או נגד המשך כהונתו של הרב.
(ב) אם אכן יתברר שרוב תושבי המושב מעונינים בהמשך כהונתו של הרב אזי ההסכם לסיום עבודתו בטל.
(ג) ראש המועצה ד"ר יעביר לרב 50% מיתרת החוב עבור תשלומי מהמשכורת עד להיום".
כארבעה חודשים לאחר מכן (במכתב נושא תאריך ט' מרחשון תשס"ה) הביע הרב אלבז תרעומתו בפני הבוררים בבית דין צדק בני ברק על פגמים חמורים באופן עריכת המשאל בין תושבי המקום בקשר ל"משך העסקתו של הרב בישוב". בתוך כך התריע מפני פגיעה בתביעותיו הכספיות וביקש סיוע בהסדרתן תוך שהטעים כי "במסגרת התביעה אבקש מביה"ד לאשר את המשך כהונתי כרב המקום....".

7. הבוררות הלכה והתמשכה, ובחלוף כשנתיים ימים מתחילתה שטח הרב אלבז מבוקשו בפני הבוררים במכתב (ללא תאריך) בו טען, כי במהלך הדיון שהתקיים בפני הבוררים "בתאריך ט"ז טבת תשס"ו (16.10.06)" הסתבר כי המושב לא קיים את ההחלטה לקיים סקר בין התושבים בעניין המשך העסקתו. אי לכך הוסיף וטען כן במכתבו זה: "מאחר ואני והמועצה הדתית הסכמנו להתדיין בפניכם ומאחר והמועצה הדתית היא המעביד שלי אבקש פסק ולפיו כל עוד הנני משמש כרב הישוב עלמה על המועצה הדתית לשלם לי את שכרי כחוק".

8. כשלוש שנים וחצי לאחר תחילת הבוררות, בתאריך 13.11.07, הובאה לראשונה בפני הבוררים בקשתו של הרב אלבז, באמצעות בא-כוחו, להפסקת ההליכים או עיכובם ולביטול מועד הדיון, בטענה כי בית דין צדק בני ברק חסר סמכות להורות על הפסקת עבודתו של הרב אלבז כרב המושב. זאת, נוכח קיומם של הליכים בבית משפט השלום, בנוגע לתביעה שהגיש המושב נגד הרב אלבז, לפינוי הבית בו התגורר עם משפחתו, ככל הנראה מתוקף כהונתו כרב המושב. בא-כוחו של הרב אלבז בתובענה האזרחית, עו"ד טיבי, טען על רקע זה, בפנייתו לבוררים כי "... אין אפשרות לקיים דיון בשתי ערכאות בו זמנית ובאותו עניין, קרי גם בפניכם וגם בבית משפט השלום בצפת שכן נוצר מצב שאין סופיות דיון".

9. בהגיענו עד הלום, עינינו הרואות כי לב ליבה של הבוררות סב על עצם העסקתו של הרב אלבז כרב המושב. הרב אלבז נטל חלק פעיל ביותר בבירור המחלוקת בסוגיה זו, ואין ספק כי הבין היטב את חומרת המצב אליו נקלע וכי עשה כל שלא ידו כדי לשכנע את הבוררים בצדקת טענותיו. משנה תוקף למסקנה זו בפירוט השתלשלות העניינים עד סיומה של הבוררות, עליהם עמד בפירוט חברי הנשיא.

10. לחלופין, המסקנה לפיה אין לבטל את פסק הבוררים מן הטעם של חריגה מסמכות, תקפה לטעמי, גם אם תאמר כי סוגיית המשך העסקתו של הרב אלבז אינה עולה בבירור מהסמכות הבוררים. שכן, אין מניעה לקבוע כי החלטות הבוררים וטענותיו של הרב אלבז במסגרת הליך הבוררות, מהוות תשתית למתן "פרשנות מרחיבה להסכם הבוררות" באופן שתכלול הסמכה לדון בסוגיית המשך העסקתו של הרב אלבז. זאת, לאור ההלכה לפיה "לפרשנות הדיבור 'סמכות' בסעיף 24(3) לחוק הבוררות תינתן משמעות דווקנית, ובמקרים בהם קיים ספק בדבר אומד דעתם של בעלי הדין לגבי נושא הסכסוך, תינתן פרשנות מרחיבה להסכם הבוררות" [עע 172/06 בש"א 314/07 שרה אכשטיין – איגוד ערים לכבאות חולון, בת ים, אזור, בע"מ (טרם פורסם); ניתן 01.07.08] (להלן - עניין אכשטיין) פסקה 13; [עסק 52/09](#) אלי זילבר – חברת החשמל לישראל בע"מ, 1.3.09 (להלן: עניין זילבר)].

11. כללם של דברים, התייחסות הבוררים בדיוניהם ובהחלטתם להפסקת העסקתו של המערער כרב המושב עלמה, אינה בבחינת הרחבת חזית ההתדיינות בבוררות ואין מדובר בהרחבת סמכות שטר הבוררות. מסקנה זו הולמת את מגמת הפסיקה לפיה יש "להתייחס אל עילות ביטול פסק הבוררות בצורה דווקנית ביותר" על דרך של "מתן פירוש המצמצם את העילות, ולא מרחיבן, כדי להימנע, ככל שניתן, מביטול הפסק" [עא 816/88 המועצה האזורית מעלה יוסף נ' תישרא בע"מ, פ"ד מד(3) 124; וכן: עע 682/05, 05/657ש; עזבון המנוח יגאל ליבוביץ ז"ל - תנובה מרכז שיתופי לשיווק תוצרת חקלאית בע"מ, 22.4.07 (להלן: עניין ליבוביץ) פסקה 30-31 לפסק דינה של השופטת ורדה וירט ליבנה]; [רע"א 1006/07](#) עומרי עאהד חברה לבניין בע"מ נ' קרקעות עמק במרחב (1998) בע"מ, 7.2.08; [רע"א 7765/07](#) קופת חולים מאוחדת נ. ניסים ג'נח, 6.11.07 (להלן: עניין ג'נח)].

אין מדובר בפגיעה בזכויות קוגנטיות
12. כדעתו של חברי הנשיא אדלר אף דעתי היא כי הדיון בסוגיית המשך העסקתו של הרב אלבז במסגרת הליך הבוררות אינו מסכל זכויותיו הקוגנטיות, ואינו עומד בסתירה לתכליות חקיקת המגן שביסודן. על כן, אף מטעם זה אין מתקיימת עילת ביטול בגין חריגה מסמכות.

כלל נקוט הוא כי יש להבחין בין זכויות הנובעות מחוזה העבודה, אותן ניתן להעביר לבוררות, לבין זכויות הנובעות

מחוקי מגן – זכויות קוגנטיות בהן אין ניתן לדון ול הכריע בבוררות, מחשש שהעברתן להכרעת בורר עלולה לעשות פלסטר את הוראות חוקי המגן המקנים לעובד זכויות שאין ניתן להתנות עליהן [ראו: עניין אכשטיין]. במסגרת זו, נעשתה אבחנה נוספת בפסיקתו של בית המשפט העליון בין זכות "רגילה" הנובעת מיחסי עבודה בעלת זיקה לזכות קוגנטית בהיותה תנאי מוקדם לגיבושה של זכות מחקיקת המגן, זכות העומדת בפני עצמה ויכולה להיות מושא הדין בבוררות; לבין זכות קוגנטית שאינה בת בוררות [ראו: בג"צ 760/79 ד"ר דין נ' בית הדין הארצי לעבודה, פ"ד לד (3) 820 (להלן: עניין דין)]. וכן ראו: עע 491/05 דורון כץ - רועי ספיר, 4.5.06.

על האמור אוסיף כי יריעת המחלוקת בבוררות לא כללה בחינתן של זכויותיו הקוגנטיות של הרב אלבז. זאת, מתוקף חזקת התקינות של הרשות המנהלית העומדת לזכות המועצה הדתית, ככלל. ובמיוחד, נוכח התחייבותה המפורשת כלפי הרב אלבז, טרם כינון הליך הבוררות לפיה "כל הכספים והפיצויים המגיעים לפי חוק ממשרד הדתות יועמדו לזכות הרב לפי בקשתו ובהתאם להתניות מצד משרד הדתות". התחייבות זו ניתנה בישיבה שנעדה ביום 26.11.98 בה דונה בקשתו של הרב אלבז לסיים כהונתו כרב המושב. על אותה התחייבות חזרה המועצה הדתית אף בדיון לפניו. הנה כי כן, סוגיית המשך העסקתו של הרב אלבז אינה מהווה "תנאי מוקדם" לגיבושה של זכות קוגנטית ואין בה כדי "להכשיל את המגמה החקיקתית" העומדת ביסוד הזכויות הקוגנטיות שבחקיקת המגן [עניין דין].

אין מתקיימת עילת בטלות לפי סעיף (7)24 לחוק הבוררות

13. הוראת סעיף (7)24 לחוק הבוררות מקימה עילת בטלות הפסק במקרה בו "הותנה בפסק הבוררות שעל הבורר לפסוק בהתאם לדין והבורר לא עשה כן". עילה זו אינה מתקיימת בעניינינו, בהעדר תנאי המחייב פסיקת הבוררים "בהתאם לדין" וכאשר מנגד, הסמיכו הצדדים את הבוררים לפסוק בהתאם ל"נראה להם מצד הדין והן הנראה להם מצד פשרה או יושר". בנסיבות אלה, גם אם לא בוררו זכויותיו של הרב אלבז הנובעות מחוקת העבודה ברשויות המקומיות, אין בכך כדי להקים עילת פסלות לפי סעיף (7)24 לחוק הבוררות, בטענה שפסיקת הבוררים אינה לפי הדין המהותי, או כי הבוררים טעו בהפעלת הדין המהותי.

על האמור אוסיף, כי החלת הדין על המחלוקת נשוא הבוררות היא כשלעצמה פעולה בגדר הסמכות הנתונה לבורר, והשאלה כיצד הוחל הדין הלכה למעשה אינה פוגעת בגדר הסמכות שבתחומה פעל הבורר [ראו: עניין ג'נח].

לשם השלמת התמונה, ואף שאין זה המקרה שלפנינו, יצוין, כי טענה לפיה הבורר טעה בהחלת הדין המהותי, אינה יכולה בדרך כלל להוות עילת ביטול בשל חריגה מסמכות בהתאם לסעיף (3)24 לחוק הבוררות. כפי שצינתי בעניין לדאני "אינטרס קיום פסק הבוררות גובר על פני אינטרס תיקון הטעות בדיון". שכן "הכוונה איננה לכך, שביטול המשפט יפעיל את שיקול דעתו ויפסוק במקום הבורר" [ראו: עע 312/07 שרותי בריאות - חנה לדאני, 1.6.09 (להלן: עניין לדאני) והאסמכתאות שם; סמדר אוטולנגי בורות דין ונוהל כרך ב', עמ' 1072 (מהדורה רביעית מיוחדת, 2005)].

אין מתקיימת עילת ביטול לפי סעיף (4)24 לחוק הבוררות

14. סעיף (4)24 לחוק הבוררות מורה כי בית המשפט רשאי לבטל פסק בורות אם "לא ניתנה לבעל-דין הזדמנות נאותה לטעון טענותיו או להביא ראיותיו". כפי שנפסק כי "עילת ביטול זו מבטאת את אחד מכללי הצדק הטבעי – מתן האפשרות לכל אחד מהצדדים להעלות את טענותיו... ויש צורך שההצדקה למימוש העילה תעלה בבירור מאופן ניהול הבוררות, ואין די בתקלה שהיא תוצאה של טעות" [עע 1293/00 ד"ר נחמן גרינר – קופת חולים כללית, פד"ע לט 518, 528]. וצינה חברתי השופטת ליבנה בעניין ליבוביץ: "על מנת שיבוטל פסק הבוררות בעילת סעיף (4)24 לחוק הבוררות, יש צורך שההצדקה לכך תהיה ברורה, ותעלה באופן ברור ומובהק מדרך ניהול הבוררות, כגון שלא נהל פרוטוקול או שלא נתאפשר לצד להביא עדים מטעמו" [עניין ליבוביץ, פסקה 41; וכן: ע"א 785/82 איתמר גרסטל ואח' נ' מבני כפה חפץ בע"מ, פ"ד לז(3) 292].

בעניינינו, טענתו של הרב אלבז לפיה דין החלטת הבוררים להתבטל מן הטעם שלא היה מיוצג בבוררות, באה בגדר הוראותיה של עילה זו, אולם דינה להידחות, בהיותה לוקה בחוסר תום לב ובעצימת עיניים. לא הוכח, אף לא נטען, כי הרב אלבז העלה בשלב כל שהוא בקשה להיות מיוצג בבוררות, או כי בקשה מעין זו עלתה ונדחתה על ידי הבוררים.

זאת ועוד. הדעת נותנת כי לא נמנע מן הרב אלבז להסתייע ביעוץ משפטי או בייצוג משפטי בנוגע להפסקת העסקתו כרב היישוב, ולו נוכח הייצוג המשפטי שניתן לו, באותה עת, בתביעת הפינוי מביתו במושב. כפי שאכן אירע בסופו של יום, שעה שבא-כוחו בתביעת הפינוי הוא שייצג אותו גם בפנייתו לבוררים, בתביעתו לבית הדין האזורי לעבודה ובתביעתו להפסקת הליכי הבוררות.

על כך יש להוסיף, כי לפי העולה מהחלטות הבוררים ומפרוטוקול הדיון בשלב השני של הבוררות, עובר למתן הפסק הסופי, התאפשר לרב אלבז להביא ראיות ועדים מטעמו, והוא סירב לכך, באמצעות בא כוחו.

15. יתר על כן, משהליך הבוררות לא עסק כלל בזכויות קוגנטיות במשפט העבודה, או בזכויות שהן תנאי מוקדם לבירור זכויות קוגנטיות, אין חשש לפגיעה באינטרס הציבור [ראו והשוו: עניין אכשטיין, פסקה 14]. אף אין מתקיים טעם משפטי לביטול הפסק מכוח הוראת סעיף 24(9) לחוק הבוררות מן הטעם ש"תכנו של הפסק מנוגד לתקנת הציבור". סמכות ביטול מכוח עילה זו תופעל, בעיקרו של דבר, בנסיבות בהן נמצא כי בתוכן פסק הבוררות יש "כדי לפגוע באינטרסים, בעקרונות ובערכים שחברתנו מבקשת לקיים ולשמר" [רע"א 3971/04 ד"ר רם מודן נ' מכבי שירותי בריאות, 22.5.05; וכן: דנ"א 9563/03 יוסף כדורי ואח' נ' נעים כליף (גולן), פדאור (לא פורסם); רע"א 10582/03 ציפורה גינסבורסקי נ' גבעת המוזיאון רחובות, 12.4.05; רע"א 3680/00 גמליאלי נ' מגשימים כפר שיתופי להתיישבות חקלאית בע"מ, פ"ד נז(6) 605]. בענייננו, פסק הבוררות נוגע בהכרעה בסכסוך פרטי ספציפי בין בעלי הדין. אין בפסק הבוררות היבט ציבורי, אף אין ניתן לקבוע כי ככל שנפלו פגמים בפסק, הם עולים לכדי סתירה עמוקה עם אינטרסים בעקרונות ציבוריים כלשהם.

16. לאור כל האמור לעיל, ובהעדר עילה המצדיקה ביטול פסק הבוררות, אין אנו נדרשים להוראתו של סעיף 26 לחוק הבוררות, לפיה "בית המשפט רשאי לדחות בקשת ביטול על אף קיומה של אחת העילות האמורות בסעיף 24, אם היה סבור שלא נגרם עיוות דין" [וראו: עניין חנה לדאני; עניין זילבר, פסקה 29]. מכל מקום, משהמחלוקת אינה עוסקת במהותה בטבחון של זכויות קוגנטיות, ומשזכויות אלה מובטחות לרב אלבז, לאור הצהרותיה של המועצה הדתית וחזקת התקינות החלה על פעולותיה, לא הוכח עיוות דין בהליך הבוררות גופו ובתוצאתו – שהם בלבד מושא דיונו בערעור זה.

מכל הטעמים הללו דעתי היא כי דין ערעורה של המועצה הדתית להתקבל, כדעתו של חברי הנשיא אדלר, באופן שייקבע כי הדיון בעניין המשך העסקתו של הרב אלבז כרב המושב נעשה במסגרת סמכותם של הבוררים, ופסק דינם יותר על כנו.

נציג עובדים מר אורי ינאי

לאחר שקראתי בעיון את חוות דעת השופטים אני מסכים לפסיקתם של הנשיא אדלר והשופטת ארד ולתוצאה אליה הגיעו לפיה יש לקבל את ערעורה של המועצה הדתית ולהכיר בפסק הבוררות כתקף.

נציג מעבידים מר יצחק דויטש

מצטרף לדעתם של הנשיא אדלר והשופטת ארד לקבל את הערעור ולדחות את בקשתו של הרב אלבז לביטול פסק הבוררות.

סוף דבר:

הערעור מתקבל על דעת רוב חברי המותב, וכנגד דעתה החולקת של השופטת ורדה וירט-ליבנה. תוצאת הדברים היא, כי נדחית בקשתו של הרב אלבז לביטול פסק הבוררות שניתן על ידי בית דין צדק בני ברק ביום כ"ד בטבת ה'תשס"ח (2.1.2008), ואנו קובעים כי פסק הבוררות ניתן במסגרת סמכותם של הבוררים ויש להותירו על כנו.

בנסיבות העניין, כל צד יישא בהוצאותיו בערעור.

ניתן היום כ"ו במנחם אב התשס"ט (16 באוגוסט 2009), בהיעדר הצדדים ויישלח אליהם בדואר.

